

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö 7/1997 vp

Hallituksen esitys laeiksi maaseutuelinkeinolain, porotalouslain, luontaiselinkeinolain ja kolttalain muuttamisesta

Eduskunta on 13 päivänä toukokuuta 1997 lähettänyt valiokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 54/1997 vp.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina lainsäädäntöneuvos Ritva Torvinen ja maatalousylitarkastaja Kari Ojala maa- ja metsätalousministeriöstä, lainsäädäntöjohtaja Mikko Könkkölä oikeusministeriöstä, jaostopäällikkö Antti Huhtamäki Maa- ja metsätaloustuottajien Keskusliitosta, toiminnanjohtaja Tage Ginstrom Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundet, toiminnanjohtaja Jouni Filppa Paliskuntain yhdistyksestä, puheenjohtaja Pekka Aikio ja jäsen Ristenrauna Magga Saamelaiskäräjistä, rahoituspäällikkö Esa Ala-Kantti Osuuspankkien Keskuspankki Oy:stä sekä kolttien luottamusmiehes Pekka Fofanoff.

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan maaseutuelinkeinolakia muutettavaksi siten, että yhteisinvestointeihin sovelletaan samoja enimmäisrajoja kuin Euroopan yhteisön osarahoittamiin vastaviin tukiin. Lisäksi maaseutuelinkeinolakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että maaseutuelinkeinolain mukaisesti vuosina 1991—1995 myönnettyjen valtionlainojen koroksi tulisi viisi prosenttia. Koronalennus olisi voimassa siirtymäkaudella eli vuoden 2001 loppuun. Samalla maaseutuelinkeinolakia, porotalouslakia ja luontaiselinkeinolakia ehdotetaan muutettaviksi 1 päivän tammikuuta 1996 jälkeen myönnettyjen valtionlainojen koron määräytymisen ja vaihtumisen osalta. Korkojen määräytymisperuste ehdotetaan yhtenäistettäväksi Euroopan yhteisön vastaavien osarahoitteisten valtionlainojen kanssa.

Porotalouslakiin ja luontaiselinkeinolakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset vapaaehtoisesta velkajärjestelystä. Porotalouslain ja luontaiselinkeinolain mukaisille lainoille ja valtion

myyntihintasaamisille voitaisiin myöntää vastaavanlainen vapaaehtoinen velkajärjestely kuin maaseutuelinkeinolain nojalla.

Porotalouslain, luontaiselinkeinolain ja kolttalain mukaisten valtionlainojen ja myyntihintasaamisten vuotuinen korko ehdotetaan tarkistettavaksi ennen 1 päivää tammikuuta 1996 syntyneiden valtionlainojen ja myyntihintasaamisten osalta kahdeksi ja puoleksi prosentiksi. Asuntolainojen vuotuinen korko olisi kuitenkin enintään neljä prosenttia.

Lisäksi ehdotetaan maaseutuelinkeinolain mukaista lainapäätöstä, muutoksenhakua, päätöksen tiedoksiantoa ja käsittelymaksun perimistä koskevien säännösten muuttamista hallintolainkäyttölain säännöksiä ja muutunutta käytäntöä vastaavasti. Porotalouslakiin, luontaiselinkeinolakiin ja koltlakiin ehdotetaan vastaavia muutoksia muutoksenhakua, päätöksen tiedoksiantoa ja käsittelymaksun perimistä koskeviin säännöksiin.

Ehdotetut lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Valiokunnan kannanotot

Valtionlainojen korot

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että maaseutuelinkeinolain mukaisten valtionlainojen reaalikorko on korkea erityisesti Etelä-Suomessa. Syynä tähän ovat alhainen inflaatio ja yleinen korkokehitys. Samanaikaisesti maatalouden tulo-odotukset ovat olennaisesti alentuneet erityisesti Etelä-Suomessa. Valtionlainojen korot voivat nykyisellään olla jopa korkeampia kuin vastaaviin tarkoituksiin myönnettyjen pankkilainojen korot, koska lainojen korkotaso on Suomessa olennaisesti alentunut siitä, kun maaseutuelinkeinolaki tuli voimaan vuoden 1991 alusta. Esimerkiksi Suomen pankin peruskorko on alentunut vuodesta 1990 vuoteen 1996

yli neljä prosenttiyksikköä. Heliborsidonnaiset korot ovat vastaavana ajanjaksona alentuneet noin 10 prosenttiyksikköä. Maatilain mukaisen valtionlainojen korko on alennettu vuoden 1995 alusta neljään prosenttiin. Maatilojen velkaryhmä (MMM 1996:8) esitti, että myös maaseutuelinkeinolin mukaisten valtionlainojen korko alennettaisiin neljään prosenttiin. Maatilojen velanhoito-ongelmien helpottamiseksi ja tukielementin palauttamiseksi valtionlainoihin maaseutuelinkeinolin perusteella vuosina 1991—1995 myönnettyjen valtionlainojen korko ehdotetaan esityksessä alennettavaksi koko maassa viiteen prosenttiin.

Velkajärjestelyt maa- ja metsätaloudessa

Valiokunta toteaa, että maaseutuelinkeinolaikiin lisättiin vuonna 1993 valtionlainojen, valtion myyntihintasaamisten ja korkotukilainojen vapaaehtoisia velkajärjestelyä koskevat säännökset (805/1993). Vapaaehtoisen velkajärjestelyn sallimisella pyritään erityisesti välttämään niitä suurehkoja kuluja, joita tuomioistuimen määräämän velkajärjestelyn toteuttamisesta aiheutuu velalliselle.

Mainittu maatilojen velkaryhmä selvitti maaseutuelinkeinolin mukaista velkajärjestelytoimintaa koskevat lainsäädännölliset kehittämistarpeet. Vapaaehtoisen velkajärjestelyn ongelmana on ollut muun ohella menettelyn byrokraattisuus ja se, että järjestelyn piiriin on hakeuduttu liian myöhään. Työryhmä ehdotti, että velkajärjestelytoiminnan tehostamiseksi tulisi velkajärjestelymenettely muuttaa kaksiportaisesta menettelystä yksiportaiseksi. Pääsääntöisesti velkajärjestelytoimenpiteet olisi voitava ratkaista suoraan hakemuksen nojalla ilman erillistä suunnittelukierrosta. Toimenpiteet edellyttävät muutoksia maaseutuelinkeinolaikiin. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan muutoksia koskeva hallituksen esitys on parhaillaan valmisteltavana.

Myös laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (VJL) ja laki yrityssaneerauksesta (YSL) tulivat voimaan alkuvuonna 1993. Molemmat menettelyt ovat lähtökohtaisesti myös maa- ja metsätaloudenharjoittajien käytettävissä. Osittain näiden lakien vaikutuksesta myös velallisen kaikkia velkoja koskevia sovintoratkaisuja on tehty aikaisempaa enemmän. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuonna 1996 arviolta yli 4 000 tilaa on järjestelty velkojaan pankin kanssa sopimalla (aktiivitiloja noin 108 000 vuonna 1995). Maatalouteen liittyvät velat on usein otettu kes-

kitetyksi yhdestä pankista ja muiden velkojen osuus voi olla pieni. Päärahoittajan suhtautuminen sovintoratkaisuun on tällöin ratkaisevaa. Saadun tiedon mukaan maatalousyrittäjien velkajärjestelyjä ja maksusuunnitelmien tekoa on käytännössä vaikeuttanut epä tietoisuus tukijärjestelmien kehityksestä.

Vuonna 1994 tehdyn, 200 maksuohjelmaa käsittäneen selvityksen mukaan 54 prosentilla velkajärjestelyä hakeneista velallisista oli yrityskytentöjä. Vain muutama velallisen velkaongelmat liittyivät maatalouteen. Tällä perusteella on karkeasti arvioitu, että käräjäoikeuksien vuosina 1993—1996 vahvistamista noin 34 000 maksuohjelmasta vain muutamassa sadassa velallisen velkaongelmat ovat kytkettyneet maatilan toimintaan. Yrityssaneerauksen osuus velkajärjestelyn hakijoista on ilmeisesti myöhemminä vuosina kasvanut.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että velkajärjestely tulee melko harvoin kysymykseen silloin, kun velallinen edelleen harjoittaa elinkeinotoimintaa. Tällöinkään ei järjestellä yritystoimintaan liittyviä velkoja. Jos yritystoiminta on lopetettu, ei velkajärjestelylle enää aseteta yritystoimintaan liittyviä erityisedellytyksiä. Tällöin myös kaikki päättäneen elinkeinotoiminnan velat kuuluvat järjestelyn piiriin. Jos velallisella on ollut riittävästi maksukykyä, oman asunnon säilyttäminen velkajärjestelyssä on voinut onnistua maatilayrittäjien osalta yleensä niin, että velallinen on säilyttänyt sen tilan tai osan tilasta, jolla asuinrakennus sijaitsee samalla kun muita tiloja tai tilanosia on myyty.

Maaseutukeskuksista saatujen tietojen mukaan yrityssaneeraus on soveltunut hyvin myös maatilojen tervehdyttämiseen. Yrityssaneeraukseen hakeutuivat aluksi tilat, joiden taloudelliset ongelmat olivat erityisen vaikeita ja joiden velkapäätömaa jouduttiin voimakkaasti alentamaan. Nykyisin pääomia ei välttämättä leikata enää niin paljon. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maatilojen yrityssaneerauksissa kiireisin huippu näyttää olevan ohitettu. Maatilat ovat esimerkiksi Pohjanmaalla pystyneet tähän asti hyvin noudattamaan vahvistettuja saneerausohjelmia. Ohjelmat on pyritty laatimaan arvioiden toiminnan tuotot varovaisesti ja niin, että tukien alenemiset on pyritty ennakoimaan. Jos ohjelma on rakennettu kasvavien tuotantolukujen varaan, ei ohjelma ole aina toteutunut. Saneerausohjelma laaditaan yleensä yhteistyössä rahoittajien kanssa, jolloin epärealistiset tuotto-odotukset karsiutuvat jo ohjelmaehdotuksen laatimis-

vaiheessa. Nykyisin yrityssaneeraukseen hakeudutaan myös rahoittajien ohjaamana. Usein velkojen luottotappioita voidaan saneerauksen avulla vähentää ja myös takaajien edut voivat puoltaa menettelyyn hakeutumista.

Luontaiselinkeino-, poro- ja kolttatilat

Esityksen perusteluista ilmenee, että porotalouslaista ja luontaiselinkeinolaista puuttuvat säännökset maaseutuelinkeinolain 29 a—29 c §:n mukaisen vapaaehtoisen velkajärjestelyn myöntämisestä sellaiselle porotaloutta tai luontaiselinkeinoa harjoittavalle elinkeinonharjoittajalle, joka ei osaksikaan harjoita varsinaista maataloutta. Esityksen eräänä tavoitteena onkin saattaa ne porotalouden harjoittajat ja luontaiselinkeinon harjoittajat, jotka eivät omista viljelysmaata, vapaaehtoisessa velkajärjestelyssä samaan asemaan maataloutta harjoittavien viljelijöiden kanssa. Samoin tavoitteena on helpottaa elinkeinonharjoittajien velanhoito-ongelmia ja ehkäistä pakkohuutokauppoja. Tavoitteiden toteuttamiseksi esityksessä ehdotetaan porotalouslakiin ja luontaiselinkeinolakiin sisällytettäviksi maaseutuelinkeinolain vapaaehtoista velkajärjestelyä vastaavat säännökset. Lisäksi ehdotetaan lainansaajan maksettavia korkoja alennettaviksi.

Valiokunta toteaa, että porotila- ja porotalouslainsäädännön nojalla on Lappiin perustettu noin 540 porotilaa. Luontaiselinkeinolain nojalla on muodostettu noin 280 luontaiselinkeinotilaa sekä kolttalainsäädännön nojalla runsaat 130 kolttatilaa. Saadun selvityksen mukaan porotalous-, luontaiselinkeino- ja kolttatilojen taloudellinen tilanne on viime aikoina selvästi heikentynyt. Viime kesänä ja syksynä lähinnä luontaiselinkeinoalueen etelärajan paliskunnissa porotaloutta kohdannutta porokatoa on pahentanut porojen ruuan saantia vaikeuttanut kova talvi. Luontaiselinkeino-, poro- ja kolttatiloille on myönnetty eriasteisia maksuhelpotuksia (mm. asuntolainojen takaisinmaksuaikaa pidennetty, korkoprosenttia alennettu, lainojen lyhennyksiä lykätty). Sekä vuonna 1995 että vuonna 1996 helpotuksia myönnettiin runsaalle 50 luontaiselinkeinotilalle ja vajaalle 50 porotilalle. Pakkohuutokauppaan on mainittuja tiloja joutunut vuoden 1988 jälkeen runsaat 20 tilaa, joista 15 tilaa on ollut luontaiselinkeinotilaa. Sitä, että vaikeudet ovat lisääntyneet osoittaa sekin, että huhtikuun lopulla maksuun tulleiden valtionlainojen lyhennysten ja korkojen maksuun haettiin keskusrahallaitoksilta aikaisempaa enemmän

lykkäyksiä (runsaat 60 hakemusta). Lykkäyshakemusten perusteella on voitu todeta, että monet poro- ja erityisesti luontaiselinkeinotilat ovat tähän saakka selviytyneet koroista, mutta lainojen lyhennyksiin eivät varat ole riittäneet. Lykkäyshakemuksissa velkamäärät ovat vaihdelleet yleensä 200 000 markan ja 500 000 markan välillä, josta lainamäärästä pääosa on ollut rakentamiseen kohdistunutta lainaa. Useilla tiloilla on lisäksi vielä metsäliisäalueen ostamiseen liittyvää maksamatonta kauppahintaa.

Hallituksen esityksessä on viitattu luontaiselinkeinolain kehittämistoimikunnan mietintöön (1995/6). Mietinnöstä ilmenee, että luontaiselinkeinosta saatavan tulon vähimmäisvaatimus on lain toteuttamisen alkuvuosina ollut matala. Monen luontaiselinkeinon antama tulo on myös laskenut kustannusten jatkuvasti noustessa ja tuotteista saatujen hintojen laskiessa. Lisäksi luontaiselinkeinojen harjoittaminen, porokarjan lisääminen tai kalastuksen tuotto, eivät ole toteutuneet kaikilla tiloilla suunnitellulla tavalla.

Valiokunta toteaa, että luonnon jatkuva tuotokyky ja sen kestävä hyödyntäminen asettavat rajan luontaiselinkeinoista saatavalle toimeentulolle. Edellä esitetystä ilmenee yksittäisiin tiloihin kohdistuvat huomattavat velkarasitukset. Tilojen tuotto on alhainen ja luontaiselinkeinosta saatavan tulon vähimmäisvaatimuskkin on lain toteuttamisen alkuvuosina ollut edellä todetun mukaisesti alhainen. Tilannetta pahentaa alueella vallitseva erittäin heikko työllisyystilanne, joka vaikeuttaa lisäansioden hankkimista tilan ulkopuolelta.

Valiokunta edellyttää, että maa- ja metsätalousministeriö ryhtyy välittömästi toimenpiteisiin luontaiselinkeinotilojen toiminnan jatkuvuuden turvaamiseksi pysyvällä tavalla mukaan lukien tämän mahdollisesti edellyttämien säädösmuutosten valmistelut.

Valiokunta katsookin, että ylivelkaantumistilanteissa tulisi tilojen toiminnan jatkuvuus turvata valtion väliintulolla. Toimintaa voitaisiin jatkaa esimerkiksi siten, että luontaiselinkeinotilan omistaja säilyttäisi omistuksessaan sen tilan tai osan tilasta, jolla asuinrakennus sijaitsee. Lisäksi hän voisi esimerkiksi käyttöoikeuden nojalla jatkaa muiden siihen saakka omistamiensa tilojen tai tilanosien hyödyntämistä elinkeinotoiminnassaan.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää hallituksen esitykseen sisältyviä lakiehdotuksia

tarpeellisina ja puoltaa niiden hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin ja jäljempänä esitettävin teknisin tarkennuksin. Valiokunta toteaa lisäksi, että esityksen liitteen rinnakkaisteksti sisältää eräitä virheitä, jotka eivät kuitenkaan aiheuta muutoksia varsinaisiin lakiehdotuksiin.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että hallituksen esitykseen sisältyvät 1. ja 4. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomina ja

että hallituksen esitykseen sisältyvät 2. ja 3. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

2.

Laki

porotalouslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 9 päivänä helmikuuta 1990 annetun porotalouslain (161/1990) 22 §:n 3 momentti, 23, 24 ja 35 a—35 c §, 41 §:n 1 momentti sekä 41 a §:n 4 ja 5 momentti,

sellaisina kuin ne ovat 22 §:n 3 momentti laissa 1305/1994, 23 ja 24 § laissa 1298/1990, 35 a—35 c § laissa 170/1995 sekä 41 a §:n 4 ja 5 momentti laissa 1560/1991, seuraavasti:

22 ja 23 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

24 §

Koron tarkistaminen

Jos ennen 1 päivää tammikuuta 1996 syntyneen valtion myyntihintasaamisen tai myönnetyn valtionlainan korkona peritään yli kahden ja puolen prosentin vuotuista korkoa, korko on 1 päivän marraskuuta 1996 ja 31 päivän joulukuuta 2001 välisen ajan kuitenkin kaksi ja puoli prosenttia. Asuntolainojen korkona peritään mainittuna aikana enintään neljän prosentin vuotuista korkoa. Vuoden 2002 alusta korkoa voidaan yleisesti tarkistaa enintään kahdella prosenttiyksiköllä luoton myöntämisen jälkeen yleisessä korkotasossa tapahtuneita muutoksia vas-

taavasti. Myyntihinnan ja lainojen koron yleisesti tarkistamisesta päättää valtioneuvosto.

35 a §

Muutoksenhaku

Maaseutuelinkeinopiirin tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin 15 §:n 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

35 b, 35 c, 41 ja 41 a §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki**luontaiselinkeinolain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä elokuuta 1984 annetun luontaiselinkeinolain (610/1984) 29 §:n 3 momentti, 30, 31 ja 42 a—42 c § sekä 46 §:n 4 ja 5 momentti, sellaisina kuin ne ovat, 29 §:n 3 momentti laissa 1306/1994, 30 ja 31 § laissa 1296/1990, 42 a—42 c § laissa 171/1995 sekä 46 §:n 4 ja 5 momentti laissa 1561/1991, seuraavasti:

29 ja 30 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

taavasti. Myyntihinnan ja lainojen koron yleisestä tarkistamisesta päättää valtioneuvosto.

31 §

Myyntihinnan ja lainojen koron tarkistaminen

Jos ennen 1 päivää tammikuuta 1996 syntyneen valtion myyntihintasaamisen tai myönnetyn valtionlainan korkona peritään yli kahden ja puolen prosentin vuotuista korkoa, korko on 1 päivän marraskuuta 1996 ja 31 päivän joulukuuta 2001 välisen ajan kuitenkin kaksi ja puoli prosenttia. Asuntolainojen korkona peritään mainittuna aikana enintään neljän prosentin vuotuista korkoa. Vuoden 2002 alusta lukien korkoa voidaan yleisesti tarkistaa enintään kahdella prosenttiyksiköllä lainan myöntämisen jälkeen yleisessä korkotasossa tapahtuneita muutoksia vas-

42 a §

Muutoksenhaku

Maaseutuelinkeinopiirin tämän lain nojalla tekemään muuhun kuin 22 §:n 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla maaseutuelinkeinojen valituslautakuntaan 30 päivän kuluessa siitä, kun valittaja on saanut tiedon päätöksestä.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

42 b, 42 c ja 46 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 29 päivänä toukokuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Timo Kalli /kesk ja jäsenet Mikko Immonen /vas, Minna Karhunen /kok, Tapio Karjalainen /sd, Annikki

Koistinen /kesk, Armas Komi /kesk, Esa Lahtela /sd, Raimo Mähönen /sd, Tero Mölsä /kesk, Tauno Pehkonen /skl, Erkki Pulliainen /vihr sekä Ola Rosendahl /r.

